

GÁBOR Bertalan

A HITTANI KONGREGÁCIÓNAK FENNTARTOTT „DE DELICTIS GRAVIORIBUS” NORMÁI

A Szentatya, II. János Pál pápa 2001. április 30-án kiadott *Sacramentorum sanctitatis tutela* kezdetű *Motu proprio* (AAS 93, 2001, 737–739) intézkedésével ismét szigorította az Egyházi Törvénykönyv némely büntetőjogi előírását, amellyel kihirdetést nyertek a Hittani Kongregációnak fenntartott súlyos bűnökkel kapcsolatosan normák (*Normae de gravioribus delictis*).

Ezt követően a Hittani Kongregáció 2001. május 18-án egy dokumentumot adott ki *Epistula a Congregazione pro Doctrina fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque ordinarios et Hierarchas interesse habentes: de delictis gravioribus eidem Congregatione pro Doctrina fidei reservatis* címmel (AAS 93, 2001, 785–788). A dokumentumot a kongregáció prefektusa Jozef Ratzinger bíboros és titkára Tarsicio Bertone érsek írta alá, és II. János Pál pápa „in forma specifica” hagyott jóvá.

A Hittani Kongregáció különleges feladata

A Hittani Kongregáció bizonyos pontosan meghatározott esetekben úgy dolgozik, mint egy valóságos ítélő bíróság: ítélkezik a hit és erkölcsi bűntettek esetében, és azok bebizonyítása esetén egyházi büntetéseket eszközöl (*utólag beálló büntetést – ferendae sententiae*), vagy az előre kimondott büntetések esetében (*latae sententiae*), nyilvánosságra hozva azokat. (AAS 80, 1988, 874) (Vö. Pastor bonus 52. AAS 80, 1988., 874)

A fenntartott bűntettek anyaga

A fenntartott bűntettek anyaga elsősorban – az utolsót kivéve – a szentségek kiszolgáltatását érinti.

Az első 4 bűntett az Eucharisztia ellen:

1. **Aki az Eucharisziát eldobja, elviszi, vagy szentségtörő céllal őrzi** (vö. CIC 1367. k. és CCEO 1442. k.)1367. kán. – *Aki az átváltoztatott színeket meggyalázza, vagy szentségtörő célra elviszi, vagy magánál tartja, az Apostoli Szentszékek fenntartott önmagától beálló kiközösítésbe esik; a klerikus ezenfelül más büntetéssel is lehet még büntetni, beleértve a klerikusi állapottól való elbocsátást is.*
2. **Aki megkísérli a szentmise végzését** (vö. CIC 1378. k. 2 § és CCEO 1443. k.) 1378. kán. – 1.§ Az a pap, aki a 977. kán. előírása ellen cselekszik, az Apostoli Szentszékek fenntartott önmagától beálló kiközösítésbe esik. 2.§ *Önmagától beálló egyházi tilalom vagy, ha klerikus, önmagától beálló felfüggesztés büntetésébe esik: 1. aki, noha nincs pappá szentelve, az eucharisztikus*

áldozat liturgikus cselekményét kísérli meg; 2. aki, az 1.§-ban említett eseten kívül, noha nem tud érvényes szentségi feloldozást adni, megkísérli annak megadását, vagy szentségi gyónást hallgat meg. 3.§ A 2.§-ban említett esetekben a büntetendő cselekmény súlyossága szerint más büntetéseket is hozzá lehet ehhez adni, beleértve a kiközösítést is. [1378] A szexuális bűntárs feloldozása halálveszélyben nem büntetendő, hanem érvényes és megengedett (977. k., vö. Código EUNSA 591). A 2.§ 2. száma szerint nem tud érvényesen feloldozást adni az a pap sem, akinek nincs gyóntatási felhatalmazása (966. k. 1.§). Halálveszélyben viszont maga a jog hatalmazza fel erre a papot (976. k.), köztevéadás esetében pedig a jog pótolja a felhatalmazást.

3. **Aki megszegi a törvényt és koncelebrál** olyan egyházi személyekkel, akiknek nincs apostoli jogfolytonosságuk, sőt még a papszentelés szentségi jellegét sem ismerik el (vö. CIC 908. k. és 1365. k., valamint CCEO 702. k. és 1440. k.) *908. kán. – A katolikus papoknak tilos az eucharisziát a katolikus egyházzal teljes közösségben nem lévő egyházak vagy egyházi közösségek papjaival vagy szolgálattevőivel koncelebrálniuk.*
4. **Az eucharisztia egy szín alatti konszekrálása szentmisében és mindkét szín alatt misén kívül** (vö. CIC 927. k.) *927. kán. – Még végső szükség esetén is tilos az egyik anyagot a másik nélkül, vagy akár mindkettőt eucharisztikus ünneplés nélkül átváltoztatni.*

Három büntett következik a bűnbánat szentsége ellen:

1. **A bűntárs feloldozása a hatodik parancsolat ellen elkövetett bűntől** (vö. CIC 1378. k. 1. §. és CCEO 1457. k.) *1378. kán. – 1 §. Az a pap, aki a 977. kán. előírása ellen cselekszik, az Apostoli Szentszéknek fenntartott önmagától beálló kiközösítésbe esik.*
2. **Ha a gyóntató gyónás keretében a hatodik parancs megszegésére csábítja a gyónót** (vö. CIC 1387. k. és CCEO 1458. k.) *1387. kán. – Az a pap, aki a gyónás folyamán vagy annak alkalmából vagy annak ürügye alatt a gyónót a hatodik parancsolat elleni bűnre csábítja, a büntetendő cselekmény súlyossága szerint felfüggesztéssel, eltiltásokkal, megfosztásokkal büntetendő, és súlyosabb esetekben a klerikusi állapotról elbocsátandó.*
3. **A gyónási titok egyenes megszegése** (vö. CIC 1388. k. és CCEO 1456. k.) *1388. kán. – Az a gyóntató, aki a gyónási titkot közvetlenül megsérti, az Apostoli Szentszéknek fenntartott önmagától beálló kiközösítésbe esik; aki pedig csak közvetve teszi ezt, a büntetendő cselekmény súlyossága szerint büntetendő.*

Végezetül van még egy büntett a jó erkölcsök ellen: **ha a klerikus a hatodik parancs ellen 16 évnél fiatalabban vétkezik** (vö. CIC 1395 k. 2. §) *1395. kán. – 2.§. Az a klerikus, aki másképpen követett el büntetendő cselekményt a hatodik parancsolat ellen, ha a büntetendő cselekményt erőszakkal vagy fenyegetéssel, vagy nyilvánosan, vagy tizenhat éven aluli kiskorúval követte el, megfelelő büntetésekkel büntetendő, nem kivéve, ha az úgy úgy hozza, a klerikusi állapotról való elbocsátást sem.*

Érvényességi terület

A fent említett büntettek fenn vannak tartva a Hittani Kongregációnak nemcsak abban az esetben, ha a latin egyház tagjai követik el, de teljes mértékben akkor is, ha a keleti katolikus egyházak tagjai követik el. Ezt az említett Motu proprio külön is hangsúlyozza.

A büntetőeljárás lefolyása

Ha az ordinárius tudomást szerez arról, hogy az említett büntettek valamelyikét valószínűleg elkövették, köteles az ügyet az előzetes büntető jogi kereteken belül kivizsgáltatni. (vö. 1717. k.)

1717. kán. – 1.§. Valahányszor az ordinárius legalább valószínű tudomást szerez egy büntetendő cselekményről, személyesen vagy más alkalmas személy útján óvatosan vizsgálja ki a tényeket és körülményeket, valamint a beszámíthatóságot, hacsak ez a vizsgálat nem tűnik teljesen feleslegesnek. 2.§. Óvakodni kell attól, hogy ezzel a vizsgálattal valakinek a jó hírét veszélyeztessék. 3.§. A vizsgálat végzőjének ugyanazok a jogai és kötelességei, mint az ügyhallgatónak a perben; ha pedig később peres eljárás indul, abban nem töltheti be a bíró szerepét.

Szóhasználati változás, hogy a CIC a jelen részben szereplő eljárást **processus poenalis** (büntetőeljárás) néven említi, eltérően a régi törvénykönyvtől, mely *processus criminalis*ről szólt. Egyes kánonokban azonban a CIC is megőrizte a *criminalis* jelzöt (489. k. 2.§; a "bűnvádi kereset" összefüggésében pedig 1362. k. 1.§, 1720. k. 3, 1726. k.). A büntető eljárásnak két fő szakasza van: 1. az előzetes vizsgálat (1717-1719. k.), mely közigazgatási jellegű eljárás; 2. a bizonyítási és döntéshozatali rész (1720-1728. k.), mely történhet közigazgatási vagy bírói eljárással. A bírósági büntetőeljárás az egyházban igen nagy ritkaság. A közigazgatási büntetőeljárást a Codexet átdolgozó bizottság az élet realitásaihoz közelebb állónak tekintette (vö. Comm 9, 1977, 161). A büntető eljáráshoz járulhat a kártérítésért folyó egyházi peres eljárás (1729-1731. k.). A büntetőeljárás megindítására a jelen kánon szerint az ordinárius (vagyis nem csupán a megyéspüspök) jogosult. Érdemes megjegyezni, hogy az eljárás csak természetes személy ellen indulhat; jogi személy, mint olyan (vö. 113-123. k.) nem képes büntetendő cselekmény elkövetésére (vö. 1321-1330. k.), ezért ellene ilyen eljárás nem indítható.

Az ügyet tehát az ordináriusnak vagy személyesen, vagy más alkalmas személy segítségével kellő diszkrécióval ki kell vizsgálnia, összegyűjtve bizonyító anyagot.

Ennek befejeztével az eredményről informálnia kell a Hittani Kongregációt, amelynek megküldi az összegyűjtött bizonyítékok másolatát. A kongregáció kétféle állást foglalhat: 1. Egyenes eljárást kezdeményezhet az elkövető ellen saját hatáskörében, 2. Úgy dönt, hogy az eljárást az ordinárius kezdeményezze és az elkövető ügyében a helyi bíróság folytasson eljárást a büntetőeljárás kánonjai szerint.

A fellebbviteli bíróság azonban minden esetben a Hittani Kongregáció, mégpedig mint másodfokú intézmény (abban az esetben, ha az eljárás helyi szinten történt), vagy mint második turnus (ha az eljárást első fokon a kongregáció végezte).

A büntetőeljárás célja, felmenteni a gyanúsítottat (ha bebizonyosodik, hogy a bűncselekményt nem követték el), vagy bebizonyítani a bűncselekmény elkövetését, ami után az elkövetőt megbüntetik.

Elévülés

Az elévülés olyan jogintézmény, amelynek alapján a törvényben megszabott idő után elévül a büntett jogi vizsgálatának a lehetősége (büntett elévülése) illetve a büntetés végrehajtása (a büntetés elévülése). A Hittani Kongregáció 2001. május 18-án kiadott *Epistulája* csupán a büntett elévülését említi, amit 10 évben szab meg. Ezt azt jelenti, hogy 10 év eltelte után nem lehet a gyanúsított ellen büntetőeljárást kezdeményezni. Bizonyos kivételt képez a hatodik parancs ellen 18 évnél fiatalabban vétkező klerikusnak a büntette. Ebben az esetben az elévülés attól a naptól számítódik, amikor a kiskorú betölti a 18. életévét.